

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

A MILLENIUM LEFOLYÁSÁNAK TÖRTÉNETE S A MILLENNÁRIS EMLÉKALKOTÁSOK. Irta Kőváry László. Budapest, 1897. N. 8r. VIII + 320 l. Ára 2 frt. Rendkívül érdekes képét adja a lefolyt mozgalmas év történetének e díszesen kiállított kötetben történetíróink Nestora, ki 1820-ban született, tehát élő tanúja az egész újkori Magyarország megalakulásának. Lendületes stílussal és fiatalos hévvel, helyenként kitűnő szépen rajzolja a millennium feledhetetlen ünnepé-lyeit, vagy, saját szavai szerint: „A történetírás annyi gyászkeretű lap után egy fényes lapra nyit, a hála, a hódolat, a remény annyi emléksorával beírva, mintha nem is volna a mi történetünk folytatása. . . . Az emléktárgyak szét-
mennek, az emléktárgyakat átadjuk az utókornak lelkesedésünk kirohanásának ezt a történetírását, vagy legalább is illustrációját. Annyi emléket állítottunk, hogy méltónak találjuk felsorolását történetünk keretébe illeszteni.“

Művének első lapjain a millennium megünneplése eszméjének fejlődését tárgyalja. Maga Kőváry fölveté ezt már 1859-ben „Erdély története“ I. ktének 164. lapján. Mint indítványt, Botka Tivadar hozza azután először szönyegre a Századok 1878. évfolyamában. Nyomról-nyomra kisérhetjük Kőváry könyvében a millennium eszméjének ez időponttól megindult hódító fejlődését, mint nyeri meg az akadémia, a kormány és udvar, az egyház s végre az egész nemzet hozzájárulását. Mint kerülnek a különféle testületek és hatóságok az ezeréves történelemhez méltó ünneplésre; mint támad fel az elmékben, az emlékezés kegyeletében Árpád, Szent István és Szent László, a Hunyadiak, Zrínyiek és Rákócziak nagy alakja s mit tesz az ország és nemzet, hogy dicső emlékeket megörökítse. Azután a száz meg száz díszgyűlés, díszelőadás, alapkölettel, congressus (köztük a nemzetközi unitárius conferentia is) s más hasonló emlé-
ünnepek élénken színezett lelkes előadása tölti be a könyv nagy részét. Végén indítványt tesz a jeles hazafi és kitűnő író, hogy a lefolyt millenniumi ünnepek összegyűjtött emlékeiből alkosson a nemzet egy állandó múzeumot, helyezze el azt az országos kiállítás Hunyadi-épületébe s ruhazza fel e legalkalmasabb helyen felállított gyűjteményt „fogadalmi templom jellegével, mely háromszor nyiljon meg egy évben: máj. 3-án újjászületésünk, jun. 8-án újrafeltámadásunk s aug. 20-án Szent István szent lelkének megnyilatkozása napján.“ Valóban szép és hazafias eszme, méltó a megvalósulásra! *K. F.*

MELANCHTON EMLÉKEZETE. Irta Rácz Lajos sárospataki tanár. 1—41. l. Luther méltó társának, elválhatlan, hű szövetségésének életét és munkásságát tárja fel figyelmet lekötő előadásban e füzet. Ismerteti ifjúságát, hitjavító működését, nagy és sok oldalú tudományosságát és családi életét. S mig egyfelől

a külső történelmi mozzanatokot tartja szem elé, melyeknek előkészítésében Melanchtonnak kiváló része volt, másfelől nevezetesebb munkáit ismerteti világos nyelven; miáltal érthetővé teszi azt a nagy hatást, melyet Melanchton széleskörű tudományosságával korára gyakorolt. A munkában jelezve vannak azok az eltérések is, melyek Melanchtont Luthertől a hitnézetben elválasztották, mint például, hogy Melanchton az üdvre nézve nemcsak a hitet tartotta szükségesnek, hanem a jó cselekedeteket is. Melanchton jellemét a Lutherével összehasonlításban tünteti fel mutatta, hogy mennyire kiegészítette egymást a két jellem. „Melanchton emlékezete“ egyike a róla alkotott legjobb képeknek.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR. Szerkeszti Heinrich Gusztáv, kiadja a Franklin-Társulat Budapesten I—IV. kt. — A mit múlt füzetünkben előre jeleztünk, megjelent. Heinrich Gusztáv egy nagy fontosságú vállalat alapjává, első szegletkövévé tette Aranyos-Rákosi Székely Sándornak „A székelyek Erdélyben“ cz. híres eposzát, részletesen és kitünő alapossgggyal tárgyalván bevezetésképpen a költő többi munkáit is életrajzával együtt. E szép tanulmányra még visszatérünk és bővebben méltatjuk folyóiratunkban. A Régi Magyar Könyvtár II-ik kötetét „Pálosiskola-dramák“, III-ik kötetét „Nagypénteki misztériumok“ teszik, a IV-ik kötetben Imre Lajos közli Heltai Gáspár Esopusi meséit valóban kitünő magyarázatokkal, de hiányos, gyöngge életrajzzal, amelyben a kiváló ifjú író a felületes és rég elavult Trausch és Wittstockot követi s Jakab Elekről merőben megféledekezik. A Régi Magyar Könyvtár V-ik kötete a szerkesztő ígérete szerint Karádi művét, „Balassi M. árulását“ hozza. Csakhamar a Comico-Tragoedia (1683 ?) is fogja követni, melyet újabban némelyek Felvinczi Györgynek tulajdonítanak, pedig 1630—40 táján írták (illetőleg fordították németből vagy latinból), mint ezt az egyes részek fölötti hivatkozások Péczeli Király Imre énekeire kétségtelenné teszik. A szerző vagy fordító nem is unitárius, hanem valamelyik fölvilágosult kálvinista író. Ez irodalmunkban sokáig talányként szerepelt műnek első (vagy inkább második ?) kiadása meg is van 1642-ből a Nemzeti Múzeum könyvtárában; tehát Felvinczinek, ki a XVII. sz. végén élt, s kinek egy más hasonló című munkája van, e mű szerzőségét csak a legnagyobb felületesség tulajdoníthatta.

Kanyaró F.

VIG ELBESZÉLÉSEK. Irta Dézsi Mihály. 1—145. l. Tizenkét elbeszélést foglal magában e kötet. Tárgyuk nem a salon, hanem a vidéki, vagy mondjuk még inkább a népelet. Szerző nagy előszeretettel rajzolja alakjait s könnyed stylban beszél el egy-egy mulatságos történetet Elbeszéléseiben sok van a parokhia humorából, a mi természetes is, miután csakugyan a parokhián irattak, levén a szerző szováthi pap.

TÖRTÉNEK czimmel Tarcsafalvi Albert vargyasi tanító egy kötet költeményt adott ki, melyhez előszót Benek Elek írt. Midőn egy ily író oly előnyösen nyilatkozik Tarcsafalvi verseiről, már ez magában biztosítja szerzőnek a jó hírnevet. Az csakugyan igaz, hogy Tarcsafalvi versei mély és igaz érzésből fakadnak és bár némelyiknek külső formája pongyola, nem eléggé esiszolt, hatásuk kétségtelenül van. Költészetének forrása a családi élet, karaktere a nemes egyszerűség és melegség. Benedek Elekkel tartunk, midőn azt mondjuk: „Megérdemli, hogy többen megismerkedjenek vele.“

(— N.)

KÜLÖNFÉLÉK.

FEKETE GÁBOR, kir. ítélőtáblai elnök február 27-én nagy ünnepelességgel iktattatott be főiskolai *gondnoki* tisztébe főt. Ferencz József püspök úr által, mlgs br. Horváth Kálmán egyh. főgondnok jelenlétében s Boros Sándor ig. tanár üdvözlete mellett. Főiskolánk új gondnoka megköszönve a püspök fenkölt beszédét, biztató szép szavait, isk. ügyünket minden oldalról felölelő beszédében nagy jelentőségű nyilatkozatokat tett. Hadd álljanak itt a következők: „Ígérem, hogy szerény tehetségemhez és erőmhöz mértén, legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint védeni fogom főiskolánk érdekeit s igyekezni fogok azokat előmozdítani, kötelességemnek ismerendem *egyházunk szellemében* eljárni, de kerülni fogom a felekezeti elfogultságot. Hiven fogom ápolni főiskolánk ősi jellegét s hagyományos szokásait, de nem fogok elzárkózni a korszerű reformok elől. Buzgó védője leszek a tanári kar jogos érdekeinek és lelkes barátja, jóakarató támogatója a nemes ifjúságnak. Főiskolai internatusunkat fejleszteni óhajtom oly irányban, hogy a családi és iskolai nevelést lehetőleg összhangba hozzuk, hogy az internatus ne csak beakaszt nyújtson, hanem valódi nevelő-intézet legyen, hogy a bennlélesi csoportok gondnokainak vezetése és felügyelete alatt tanuljanak illedelmet, szerénységet, kitartást, alaposágot; tanuljanak nemesen gondolkozni, fenkölten érezni, nemes motivumok szerint cselekedni.“

LEVÉL NÉMETORSZÁGBÓL. Lipsceből egy szabadelvű tanártól egy levelet kaptunk, melyből közre adjuk a következőket:

Herrn Pastor Dénes Péterfi, Unitarische Kirche, Klausenburg, Ungarn. Leipzig, 23. Ápr. 97. Hochgeehrter Herr Pastor! Nagyon érdeklődvén az unitárius mozgalmak iránt, bátor vagyok Önt a „Keresztény Magvető“-ért megkeresni. Lesz-e oly szíves, hogy abból nekem mutatványszámot küldjön, vagy hogy közölje, hogy mi annak a postaköltséggel együtt az előfizetési ára? Sajnálom, hogy arra kell kérjem, hogy levelét ne magyarul írja hozzám, hanem németül, francziául vagy angolul, a mint Önnek leginkább tetszik. Remélem azonban, hogy rövid időn tudni fogok magyarul annyit olvasni, hogy bépillantást nyerhetek a magyar unitárius egyház életébe és lényegébe, a mint nyertem az Ön előtt bizonyára nem ismeretlen „Inquirer“ utján az angol unitáriusokéba. Ezelőtt néhány évvel volt szerencsém megismerni Ph. Wicksteed és F. Harwood urakat és tőlük arról értesülni, hogy Magyarországon számos és jól szervezett unitárius egyházközségek vannak. Nem akarom tovább terhelni, de biztosan remélem, hogy kérésemet az ügyet tekintve, nem fogja rossz néven venni.

Tisztelettel
Dr. Seydel W.

HÁZASSÁGI ADATOK. Az országos m. kir. statisztika hivatal kiadásában megjelenő Statisztikai Havi Közlemények február havi füzetében foglalt adatok szerint 1897, február havában 28.918 házasságot kötöttek Magyarországon, jóval többet, mint 1891—1896. évek bármelyikének február hónapjában. Ebből a vegyes házasság volt 2401. A vegyes házasságok között összesen 383 esetben fordult elő, hogy a házasulók